

Esopo y Fedro

(*Una fábula, dos versiones*)

La nave agitada por los vientos

Ἐμβαντες τινὲς εἰς σκάφος ἔπλεον,
γενόμενων δὲ αὐτῶν πελαγίων συνέβη
χειμῶνα ἐξαισίον γενέσθαι καὶ τὴν ναῦν
μικροῦ καταδύεσθαι.
Τῶν δὲ πλείοντων ἕτερος περιρρηξάμενος
τοὺς πατρώους θεοὺς ἐπεκαλεῖτο μετ'
οἰμωγῆς καὶ στεναγμοῦ χαριστήρια
ἀποδώσειν ἐπαγγελλόμενος, ἐὰν
περισωθῶσι. παυσάμενου δὲ τοῦ χειμῶνος
καὶ πάλιν γαλήνης γενομένης εἰς εὐωχίαν
τραπέντες ὠρχοῦντό τε καὶ ἐσκίρτων ἅτε
δὴ ἐξ ἀπροσδοκῆτου διαπεφευγότες. καὶ
στερρὸς ὁ κυβερνήτης ὑπάρχων ἔφη πρὸς
αὐτούς·

“ἀλλ’ ὦ φίλοι, οὕτως ἡμᾶς γεγηθέναι δεῖ,
ὥς πάλιν, ἐὰν τύχη, χειμῶνος ἐσομένου.”
Ὁ λόγος διδάσκει μὴ σφόδρα ταῖς
εὐτυχίαις ἐπαίρεσθαι τῆς τύχης τὸ
εὐμετάβλητον ἐννοουμένους.

Esopo, *Fabulae* 80

Cum de fortunis quidam quereretur suis,
Aesopus finxit consolandi gratia:
Vexata saevis navis tempestatibus,
inter vectorum lacrimas et mortis metum,
faciem ad serenam subito ut mutatur dies,
ferri secundis tuta coepit flatibus
nimiaque nautas hilaritate extollere.
Factus periculis tum gubernator sophus:
"Parce gaudere oportet et sensum queri."
Totam aequae vitam miscet dolor et
gaudium.

Fedro, *Liber IV, Fabulae* 17

La zorra y la máscara

Ἀλώπηξ εἰς οἰκίαν ἐλθοῦσα ὑποκριτοῦ καὶ
ἕκαστα τῶν αὐτοῦ σκευῶν διερευνωμένη,
εὗρε καὶ κεφαλὴν μορμολυκαίου εὐφυῶς
κετεσκευασμένην. Ταύτην ἀναλαβοῦσα
ταῖς χερσὶν ἔφη. -ὦ οἶα κεφαλή, καὶ
ἐγκεφαλον οὐκ ἔχει-.
Ὁ μῦθος πρὸς ἄνδρας μεγαλοπρεπεῖς μὲν
τῷ σώματι, κατὰ δὲ ψυχὴν ἀλογίστους.

Esopo, *Fabulae* 27.

Personam tragicam forte vulpes viderat:
"O quanta species", inquit, "cerebrum non habet!"
Hoc illis dictum est, quibus honorem et gloriam
fortunam tribuit, sensum communem abstulit.

Fedro, *Liber I, Fabulae* 7

El campesino y la serpiente

γεωργός τις χειμῶνος ὥρα, ὄφιν εὐρῶν
ὑπὸ κρύους πεπηγότα, τοῦτον ἐλέησας καὶ
λαβὼν ὑπὸ κόλπον ἔθετο. θερμανθεὶς δὲ
ἐκεῖνος καὶ ἀναλαβὼν τὴν ἰδίαν φύσιν
ἔπληξε τὸν εὐεργέτην καὶ ἀνεῖλε. ὁ δὲ
θνήσκων ἔλεγε· “δίκαια πάσχω τὸν
πονηρὸν οἰκτεῖρας”.
ὁ λόγος δηλοῖ ὅτι ἀμετάθετοι εἰσιν αἱ
πονηρίαί, κἂν τὰ μέγιστα
φιλανθρωπεύνται.

Esopo, *Fabulae* 62

Qui fert malis auxilium, post tempus dolet.
Gelu rigentem quidam colubram sustulit
sinuque fovit, contra se ipse misericors:
namque ut refecta est, necuit hominem protinus
Hanc alia cum rogaret causam facinoris,
respondit: "Ne quis discat prodesse improbis".

Fedro, *Liber IV, Fabulae* 19

Las ranas que pidieron un rey a Zeus

βάτραχοι λυπούμενοι ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν ἀναρχία
πρέσβεις ἔπεμψαν πρὸς τὸν Δία δεόμενοι
βασιλέα αὐτοῖς παρασχεῖν. Ὁ δὲ συνιδὼν
αὐτῶν τὴν εὐήθειαν ξύλον εἰς τὴν λίμνην
καθῆκε. καὶ οἱ βάτραχοι τὸ μὲν πρῶτον
καταπλαγέντες τὸν φόρον εἰς τὰ βάθη τῆς
λίμνης ἐνέδυσαν, ὕστερον δὲ, ὡς ἀκίνητον ἦν
τὸ ξύλον, ἀναδύντες εἰς τοσοῦτο καταφρονή
-σεως ἦλθον ὡς καὶ ἐπιβαίνοντες αὐτῶ
ἐπικαθέζεσθαι. ἀναξιοπαθοῦντες δὲ τοιοῦτον
ἔχειν βασιλέα ἤκον ἐκ δευτέρου πρὸς τὸν Δία
καὶ τοῦτον παρεκάλουν ἀλλάξει αὐτοῖς τὸν
ἄρχοντα. τὸν γὰρ πρῶτον λίαν εἶναι νωχελῆ.
καὶ ὁ Ζεὺς ἀγανακτήσας κατ' αὐτῶν ὕδραν
αὐτοῖς ἔπενψεν, ὑφ' ἧς συλλαμβανόμενοι
κατησθίοντο. Ὁ λόγος δηλοῖ ὅτι ἄμεινον ἐστὶ
νωθεῖς ἔχειν ἄρχοντα ἢ ταρακτικούς.

Esopo, *Fabulae* 44

Athenae cum florerent aequis legibus,
procax libertas civitatem miscuit
frenumque solvit pristinum licentia.

Hic conspiratis factionum partibus
arcem tyrannus occupat Pisistratus.
Cum tristem servitutum flerent Attici
(non quia crudelis ille, sed quoniam grave
omne insuetis onus) et coepissent queri,
Aesopues talem tum fabelam rettulit.
Ranae vagantes liberis paludibus
clamore magno regem petiere a Iove,
qui dissolutos mores vi conpesceret.
Pater deorum risit atque illis dedit
parvum tigillum, missum quod subito vadi
motu sonoque terruit paviumdm genus.
Hoc mersum limo cum iaceret diutius,
forte una tacite profert e stagno caput
et explorato rege cunctas evocat.
Illae timore posito certatimadnatans
lignumque supra turba petulans insilit.
Quod cum inquinassent omni contumelia,
alium rogantes regem misere ad Iovem,
inutilis quoniam esset qui fuerat datus.
Tum misit illis hydrum, qui dente aspero
corripere coepit singulas. Frustra necem
fugitant inertes; vocem praecluidt metus.
Furtim igitur dant Mercurio mandata ad Iovem,
adflctis ut succurrat. Tunc contra deus:
Quia noluitis vestrum ferre, inquit, bonum,
malum perferte.- "Vos quoque, o cives", ait,
"hoc sustinete, maius ne veniat malum".

Fedro, *Liber I, Fabulae* 4

La perra que llevaba un trozo de carne

Κύων κρέας ἔχουσα ποταμὸν διέβαινε·
θεασαμένη δὲ τὴν ἑαυτῆς σκιὰν κατὰ τοῦ
ὑδατος ὑπέλαβεν ἑτέραν κύνα εἶναι μείζον
κρέας ἔχουσαν. διόπερ ἀφεῖσα τὸ ἴδιον
ᾠρμησεν ὡς τὸ ἐκείνης ἀφαιρησομένη.
συνέβη δὲ αὐτῇ ἀμφοτέρων στερηθῆναι,
τοῦ μὲν μὴ ἐφικομένη, διότι μηδὲν ἦν, τοῦ
δέ, διότι ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ παρεσύρη.
πρὸς ἄνδρα πλεονέκτην ὁ λόγος εὐκαιρος.

Esopo, *Fabulae* 136.1

Amittit merito proprium, qui alienum adpetit.
Canis per flumen carnem dum ferret natans,
lympharum in speculuo vidit simulacrum suu,
aliamque praedam ab alio cane ferri putans
eripere voluit; verum decpta aviditas
et, que tenebat ore, dimisit cibum,
nec, quem petebat, potuit adeo adtingere.

Fedro, *Liber I, Fabulae* 5

El asno y el león cazando

Λέων καὶ ὄνος κοινωνίαν πρὸς ἀλλήλους
σπεισάμενοι ἐξῆλθον ἐπὶ θήραν, γενομένων
δὲ αὐτῶν κατὰ τι σπήλαιον, ἐν ᾧ ἦσαν
ἄγριαί αἶγες, ὁ μὲν λέων πρὸ τοῦ στομίου
στάς ἐξιούσας τὰς αἶγας παρατηρεῖτο, ὁ δὲ
εἰσελθὼν ἐνήλατό τε αὐταῖς καὶ ὠγκᾶτο
ἐκφοβεῖν βουλόμενος. τοῦ δὲ λέοντος τὰς
πλείστας συλλαβόντος ἐξελθὼν ἐκεῖνος
ἐπυνθάνετο αὐτοῦ, εἰ γενναίως ἠγωνίσαστο
καὶ τὰς αἶγας εὖ ἐδίωξεν, ὁ δὲ εἶπεν·
“ἀλλὰ εὖ ἴσθι, ὅτι καὶ γὰρ ἂν σε ἐφοβήθην, εἰ
μὴ ἤδειν σε ὄνον ὄντα.”
οὕτως οἱ παρὰ τοῖς εἰδόσιν
ἀλαζονευόμενοι εἰκότος γέλωτα
ὀφλισκάνουσι.

Esopo, *Fabulae* 156

Virtutis expers verbis iactans gloriam
ignotos fallit, notis est derisui.
Venari asello comite cum vellet leo,
contexit illum frutice et admonuit simul,
ut insueta voce terreret feras:
fugientes ipse exciperet. Hic auritulus
clamorem subito totis viribus
novoque turbat bestias miraculo.
Quae dum paventes exitus notos petunt,
leonis adfliguntur horrendo inpetu.
Qui, postquam caede fessus est, asinum evocat
iubetque vocem premere. Tunc ille insolens:
"Qualis videtur opera tibi vocis meae!"
"Insignis", inquit, "sic ut, nisi nossem tuum
animum genusque, simili fugissem metu."

Fedro, *Liber I, Fabulae* 11

La zorra y el águila

ἀετὸς καὶ ἀλώπηξ φιλίαν πρὸς ἀλλήλους
σπεισάμενοι πλησίον ἑαυτῶν οἰκεῖν διέγνωσαν
βεβαίωσιν φιλίας τὴν συνήθειαν ποιούμενοι.
καὶ δὴ ὁ μὲν ἀναβάς ἐπὶ τι περίμηκες δένδρον
ἐνεοττοποίησατο, ἡ δὲ εἰς τὸν ὑποκείμενον
θάμνον ἔτεκεν. ἐξελθούσης δὲ ποτε αὐτῆς ἐπὶ
νομῆν ὁ ἀετὸς ἀπορῶν τροφῆς καταπτάς εἰς τὸ
θάμνον καὶ τὰ γεννήματα ἀναρπάσας μετὰ τῶν
αὐτοῦ νεοττῶν κατεθωινήσατο. ἡ δὲ ἀλώπηξ
ἐπανελθοῦσα ὡς ἔγνω τὸ πραχθέν, οὐ μᾶλλον
ἐπὶ τῶ τῶν νεοττῶν θανάτῳ ἐλυπήθη, ὅσον ἐπὶ
τῆς ἀμύνης· χερσαία γὰρ οὔσα πετεινὸν διώκειν
ἠδυνάτει. διόπερ πόρρωθεν στάσα, ὁ μόνον τοῖς
ἀσθενέσιν καὶ ἀδυνάτοις ὑπολείπεται, τῶ
ἐχθρῶ κατηρᾶτο, συνέβη δὲ αὐτῶ τῆς εἰς τὴν
φιλίαν ἀσεβείας οὐκ εἰς μακρὰν δίκην
ὑποσχεῖν, θύοντων γὰρ τινῶν αἴγα ἐπ' ἄγρου
καταπτάς ἀπὸ τοῦ βωμοῦ σπλάγχνου ἔμπυρον
ἀνήνεγκεν· οὐ κοιμισθέντος ἐπὶ τὴν καλίαν
σφοδρὸς ἐμπεσὼν ἄνεμος ἐκ λεπτοῦ καὶ

παλαιοῦ κάρφους λαμπρὰν φλόγα ἀνήψε. καὶ
διὰ τοῦτο καταφλεχθέντες οἱ νεοττοὶ καὶ γὰρ
ἦσαν ἑτιάτελεῖς οἱ πτηνοὶ ἐπὶ τὴν γῆν κατέπεσον.
καὶ ἡ ἀλώπηξ προσδραμοῦσα ἐν ὄψει τοῦ ἀετοῦ
πάντας αὐτοὺς κατέφαγεν.
Ὁ λόγος δηλοῖ, ὅτι οἱ φιλίαν πρᾶσπονδοῦντες,
κἂν τὴν τῶν ἠδικημένων ἐκφύγῳσι κόλασιν,
ἀλλ' οὖν γε τὴν ἐκ θεοῦ τιμωρίαν οὐ
διακρούσονται.

Esopo, *Fabulae* 11.2

Quamvis sublimes debent humiles metuere,
vindicta docili quia pater sollertiar.
Vulpinos catulos aquila quindam sustulit
nidoque posuit pullis, escam ut carperent.
Hanc persecuta mater orare incipit,
ne tantum miserae luctum inportaret sibi.
Contempsit illa, tuta quippe ipso loco.
Vulpes ab ara rapuit ardentem facem
totamque flammis arborem circumdedit,
hostis dolore damnum ulciscens sanguinis.
Aquila, ut periculo mortis eriperet suos,
incolumes natos supplex vulpes tradidit.

Fedro, *Liber I, Fabulae* 28

La zorra y el macho cabrío

Ἄλωπηξ καὶ τράγος ἐν φρέατι ἐνέπεσον, τοῦ δὲ
τράγου σκοπομένου τὴν ἄνοδον ἢ ἄλωπηξ
χρήσιμον τις, ἔφη, “θάρσει, ἐπινενόηκα εἰς τὴν
ἀμφοτέρων σωτηρίαν.”
Ὁ τράγος ἔφη· “πῶς;”
Ἡ ἄλωπηξ εἶπε· “τοὺς ἐμπροσθίους σου πόδας
τῷ τοίχῳ προσερείσας καὶ ὀρθῶς σταθεὶς
ἐγκλινον καὶ τὰ κέρατα. ἀναδραμοῦσα τοίνυν
ἐγὼ διὰ τοῦ σοῦ νότου καὶ ἀρθεῖσα ἄνωθεν
εὐθέως καὶ παραχρῆμα ἀναγάγω σε ἔνθεν.”
τοῦ δὲ ἐτοίμως πρὸς τὴν παραίνεσιν ὑπηρετήσαντος ἢ
ἄλωπηξ ἄλλομένη διὰ τῶν σκελῶν αὐτοῦ ἐπὶ τὰ νῶτα
ἀνεβη καὶ ἀπ’ ἐκείνου ἐπὶ τὰ κέρατα διερρισαμένη καὶ
γενναίως ἐκτιναχθεῖσα ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ φρέατος
εὐρέθη καὶ ἀνελθοῦσα ἀπηλλάτετο. ὀρχουμένης δὲ
αὐτῆς καὶ παιζούσης ὁ τράγος μεμφόμενος αὐτὴν καὶ
ὄνειδίζων ὡς τὰς ὁμολογίας παραβαίνουσιν
ἐπιστραφεῖσα εἶπεν·

“ὦ οὔτος, ἀλλ’ εἰ τοσαύτας φρένας εἶχες,
ὀπόσας ἐν τῷ πάγωνι σου τρίχας, οὐ πρότερον
καταβέβηκας, πρὶν τὴν ἄνοδον ἂν ἐσκεψῶ.”
Ὁ μῦθος δηλοῖ ὅτι οὕτω καὶ τὸν φρόνιμον
ἄνθρωπον δεῖ πρότερον τὰ τέλη τῶν πραγμάτων
σκοπεῖν, εἴθ’ οὕτως αὐτοῖς ἐγχειρεῖν.

Esopo, *Fabulae* 9.2

Homo in periculum simul ac venit callidus,
reperire effugium quaerit alterius malo.
Cum decidisset vulpes in puteum inscia
et altiore clauderetur margine,
devenit hircus sitiens in eundem locum;
simul rogavit, esset an dulcis liquor
et copiosus. Illa fraudem moliens;
"Descende, amice; tanta bonitas est aquae,
voluptas ut satiari non possit mea."
Inmisit se barbatus. Tum vulpecula
evasit puteo nixa celsis cornibus,
hircumque clauso liquit haerentem vado.

Fedro, *Liber IV, Fabulae* 9

La batalla de los ratones y las comadreja

Γαλαῖ καὶ μύες ἄσπονδον εἶχον μάχην. Οἱ
δὲ μύες δόρατα καὶ ἄρματα ἐξ ἀχύρων
λαβόντες συνεκρότησαν τὸν πόλεμον αἱ δὲ
γαλαῖ ὥρμησαν κατ' αὐτῶν. Οἱ δὲ μύες
βουλόμενοι εἰς τὰς τρυμαλιὰς εἰσελθεῖν
ἔχοντες τὰ ξύλα τῶν ἀχύρων καὶ μὴ
δυνάμενοι κρυβῆναι διεφθάρησαν ὑπὸ τῶν
γαλῶν.
Ὅτι ἀδύνατῶν τις οὐ δεῖ συγκροτεῖν
πολέμους.

Cum victi mures mustelarum exercitu
(historia quorum et in tabernis pingitur)
fugerent et artos circum trepidarent cavos,
aegre recepti tamen evaserunt necem.
Duces eorum, qui capitibus cornua
suis ligarant, ut conspicuum in proelio
haberent signum, quod sequerentur milites,
haesere in portis suntque capti ab hostibus;
quos inmolatos victor avidis dentibus
capacis alvi mersit tartareo specu.
Quecumque populum tristis eventus premit,
periclitatus magnitudo principum;
minuta plebes facili praesidio latet.

Fedro, *Liber IV, Fabulae 6*

Esopo, *Fabulae* 174.1b

La zorra y las uvas

Ἄλώπηξ λιμώττουσα ὡς ἐθεάσατο ἀπό
τινος ἀναδενδράδος βότρυας κρεμαμένους,
ἤβουλήθη αὐτῶν περιγενέσθαι καὶ οὐκ
ἠδύνατο. ἀπαλλαττομένη δὲ πρὸς ἑαυτὴν
εἶπεν ὄμφακές εἰσιν.

Οὕτω καὶ τῶν ἀνθρώπων ἔνιοι τῶν
πραγμάτων ἐφικέσθαι μὴ δυνάμενοι δι'
ἀσθένειαν τοὺς καιροὺς αἰτιῶνται.

Fame coacta vulpes alta in vinea
uvam adpetebat summis saliens viribus;
quam tangere ut non potuit, discedens ait:
"Nondum matura est; nolo acerbam sumere."
Qui facere quae non possunt, verbis elevant,
adscribere debebunt exemplum sibi.

Fedro, *Liber IV, Fabulae 4*

Esopo, *Fabulae* 15.1

El perro y el lobo

Λύκος ἐν κλοιῷ δεδεμένον ὀρῶν μέγιστον
κύνα ἤρετο· δήσας τίς σ' ἐξέθρεψε τοιοῦτον,
ὁ δὲ ἔφη· “κυνηγός.” ἀλλὰ τοῦτο μὴ πάθει
λύκος. ἐμοὶ φίλος γὰρ λιμός ἢ κλοιοῦ
βάρος.
οὐ δεῖ ἐν ταῖς συμφοραῖς οὐδὲ
γαστρίζεσθαι.

Esopo, *Fabulae* 294

Quam dulcis sit libertas, breviter proloquar.
cani perpasto macie confectus lupus
forte occucurrit. Dein salutantes invicem
ut restiterunt: " unde sic, quaeso, nites?
Aut quo cibo fecisti tantum corporis?
Ego, qui sum longe fortior, pereo fame."
Canis simpliciter: "eadem est conditio tibi,
praestare domino si par officium potes."
"Quod", inquit ille. "Custos ut sis liminis,
a furibus tuearis et noctu domum."
"Ego vero sum paratus; nunc patior nives
imbresque in silvis asperam vitam trahens;
quanto est facilius mihi sub tecto vivere,
et otiosum largo satiari cibo!"
"Veni ergo mecum" Dum procedunt, aspicit
lupus a catena collum detritum cani.
"unde hoc, amice?". Nihil est". "Dic, quaeso tamen."
"quia videor acer, alligant me interdium,
luce ut quiescam et vigilem nox cum venerit;
crepusculo solutus, qua visum est, vagor.
Adfertur ultro panis, de mensa sua
dat ossa dominus; frustra iactant familia.
et, quod fastidit quisque pulmentarium.
Sic sine labore venter impletur mens."
"Age, abire si quo est animus, est licentia?"
"Non plane est" inquit, · Fruere, quae laudas, canis:
regnare nolo, liber, ut non sim mihi.

Fedro, *Liber III, Fabulae* 7

El lobo y el cordero

Λύκος θεασάμενος ἄρνα ἀπό τινος
ποταμοῦ πίνοντα τοῦτον ἠβουλήθη μετ'
εὐλόγου αἰτίας καταθοινήσασθαι. διόπερ
στάς ἀνωτέρω ἠτιᾶτο αὐτὸν ὡς θολοῦντα
τὸ ὕδωρ καὶ πίνειν αὐτὸν μὴ ἐῶντα. τοῦ δὲ
λέγοντος, ὡς ἄκροις τοῖς χεῖλεσι πίνει καὶ
ἄλλως οὐ δυνατὸν αὐτῷ ἐστῶτι κατωτέρω
ἐπάνω ταράσσειν τὸ ὕδωρ, ὁ λύκος
ἀποτυχὼν ταύτης τῆς αἰτίας ἔφη· ἀλλὰ
πέρυσσι τὸν πατέρα μου ἐλοιδόρησας.
εἰπόντος δὲ ἐκείνου μηδέπω τότε
γεγενῆσθαι ὁ λύκος ἔφη πρὸς αὐτόν· ἐὰν
οὔν σὺ ἀπολογιῶν εὐπορήσῃς, ἐγὼ σε οὐ
κατέδομαι.

Ὁ λόγος δηλοῖ, ὅτι οἷς ἡ πρόθεσις ἐστίν
ἀδικεῖν, παρ' αὐτοῖς οὐδὲ δικαία ἀπολογία
ἰσχύει.

Esopo, *Fabulae* 160

Ad rivum eundem lupus et agnus venerant
siti compulsi; superior stabat lupus
longeque inferior agnus. Tunc fauce inproba
latro incitatus iurgii causam intulit.
"Cur", inquit, "turbulentam fecisti mihi
aquam bibenti?" Laniger contra timens:
"Qui possum, quaeso, facere, quod quereris, lupe?
A te decurrit ad meos haustus liquor."
Repulsus ille veritatis viribus:
"Ante hos sex menses male", ait, "dixisti mihi".
Respondit agnus: "Equidem natus non eram."
"Pater hercle tum tuus", inquit, "male dixit mihi".
Atque ita correptum lacerat iniusta nece.

Fedro, *Liber I, Fabulae* 1

Selección de textos de Esopo, *Fabulae* y Fedro, *Fabulae*

Ángel Luis Gallego Real

I.E.S. Vegas Bajas de Montijo (Badajoz)